

天下

Kina i verden

D E N N Y V E R D E N

TIDSSKRIFT FOR INTERNATIONALE STUDIER

DIIS • København • 2008

Social uro, nationalisme og regimestabilitet i Kina

– samspillet med omverdenen

Den stærke økonomiske vækst og de voldsomme forandringer i de økonomiske strukturer i Kina gennem de seneste 30 år har været ledsaget af en cocktail af problemer, ikke mindst korrupsion og myndighedsmissbrug, stærke forskelle mellem fattige og rige samt omfattende miljødelæggelser. Problemerne resulterer i social uro, masseprotester og demonstrationer, som de seneste 5-7 år er vokset stærkt og har nået et omfang af op mod 100.000 masseprotester om året med mere end 100 deltagere. Denne udvikling fremgår direkte af officiel kinesisk statistik (Lum 2006; Østergaard 2005). Kinesiske ledere erkender offentligt, at protesternes omfang og baggrund bringer det kinesiske samfunds stabilitet i fare, og myndighederne er i langt højere grad end tidligere villige til at se uroen som en konsekvens af dybtgående økonomiske og sociale forandringer snarere end som fremkaldt af fjendtlige sammensværgelser (Tanner 2004). Hos de kinesiske ledere er der uden tvivl stor bekymring for udviklingen og indgående overvejelser og diskussioner om, hvordan man skal forholde sig: Skal man være imødekommende eller slå hårdt ned på social uro og protester?

Masseprotesterne er kombineret med en egenartet regimestabilitet, hvor det er lykkedes Kommunistpartiet (KKP) at hindre, at protesterne udvikler sig til opposition mod partiets eneherredømme. Det særlige ved den kinesiske samfundsmode er, at udviklingen i retning af en markedsøkonomi er kombineret med, at KKP har bevaret sit magtmonopol, samtidig med at partiet indadtil har mere åben diskussion end traditionelt i kommunistpartier. Partiet har bevaret sit eneherredømme bl.a. ved at appellere til den kinesiske selvbevidsthed og slå på, at det repræsenterer Kinas nationale interesser. Samspillet mellem Kinas integration i den globale økonomi, de voldsomme interne forandringer og en ny kinesisk nationalisme har således både givet nye muligheder for at fastholde KKP's magtmonopol og medført en samfundsmæssig uro, der potentielt kan bringe styret i fare.

I Kina-studier formuleres forholdet mellem økonomiske strukturer, socioøkonomiske problemer, masseprotester og regimestabilitet i forskellige

scenarier for Kinas fremtid, som forenklet kan inddeles i tre hovedgrupper: Kina vil udvikle sig til et demokrati, Kina vil fortsat have en autoritær styreform med begrænsede borger- og frihedsrettigheder, og Kina vil kollapse (Gilley 2004; Chang 2001; Whyte 2000). Under hver hovedgruppe findes et stort antal varianter, som samlet set udtrykker den mangfoldighed af muligheder og tendenser, som ligger gemt i Kinas udvikling gennem de seneste årtier. Det centrale problem vedrører forholdet mellem på den ene side en pluralistisk markedsøkonomi, hvor der hele tiden sker omfattende forandringer, og på den anden side udviklingen i et autoritært politisk system. Det første af de tre scenarier – at Kina vil udvikle sig til et demokrati – bygger på, at der er en indbygget modsætning i Kinas udvikling, og at den decentraliserede økonomi nødvendigvis må føre til et demokratisk politisk system. Det autoritære scenarie ser en fortsat pluralistisk markedsøkonomi udvikle sig side om side med fastholdelsen af et autoritært politisk system, mens sammenbrudsscenarioet forudsætter, at Kinas økonomiske og politiske systemer er så uforenelige, at det enevældige kommunistparti og centralstyret gradvist bliver lammet. En del studier inddrager også nationalismefaktoren, som især spiller en rolle i de to sidstnævnte scenarier, idet det autoritære scenarie forudsætter, at det lykkes KKP at udnytte patriotismen til at styrke sit magtmonopol, mens sammenbrudsscenarioet forudsætter, at KKP overspiller nationalismekortet med fatale følger for styret.

Denne artikel kan alene se på nogle få aspekter af de problemer, som i de kommende år kan skabe spændinger og konflikter i Kina og uvægerligt vil påvirke forholdet til omverdenen. Først behandles tre temaer, nemlig korrupsionen, de store økonomiske og sociale forskelle og nationalismen, og derefter omtales, hvordan Kinas ledere prøver at imødegå problemerne og de masseprotester, de giver anledning til. Til sidst diskuteres samspillet med omverdenen.

Korruption

Korruption er i sagens natur vanskelig at måle, og der findes ikke statistiske opgørelser af korrupsionens omfang i forskellige samfund baseret på præcise og troværdige kriterier, i samme forstand som en række andre samfundsfænomener kan beskrives ved hjælp af empiriske data og analyseres med udgangspunkt heri. Fænomener som bestikkelse, pengeafpresning, bedrageri, ulovlig handel, myndighedsmisbrug og erhvervsrelaterede begunstigelser til familie, slægt og venner udfolder sig uden for lovens rammer og uden for offentlighedens umiddelbare søgelys, hvad enten der er tale om lande med en fri presse eller ej. Derfor må vurderingen af korrupsionsniveauet i et samfund og dets omfang sammenholdt med andre lande baseres på udvalgte iagttageres indtryk og bedømmelser, det såkaldte 'Corruption Perceptions Index' (http://www.icgg.org/corruption.cpi_2005_fa.html).

Baseret på sådanne opgørelser samt en stort antal analyser og beskrivelser af det kinesiske samfund er billedet imidlertid temmelig klart, nemlig at korruptionen blandt parti- og statsembedsmænd har nået så omfattende dimensioner, at den truer med at ødelægge det kinesiske samfund. Umiddelbart set er korruptionen i vidt omfang en følge af indførelsen af de økonomiske reformer, som har været kombineret med mangelfulde kontrol- og reguleringsmekanismer, især mht. klart definerede ejendoms- og kontraktrettigheder, og en politisk-økonomisk kultur, som på mange måder har stået fremmed over for, at mennesker selv kan tage et initiativ uden statslige direktiver. Derfor har udviklingen af et markedsøkonomisk system været præget af nære forbindelser mellem ukontrolleret magt og velstand. Efter indførelsen af de første reformer og op gennem 1980'erne var der en stærk stigning i antallet af korruptionssager, men fra omkring 1995 forblev selve antallet af sager nogenlunde konstant. Derimod ændredes karakteren af de enkelte sager, idet korruptionen i de første år især fandtes som en 'lille' korruption blandt menige embedsmænd, men fra midten af 1990'erne udvikledes den 'store' korruption, hvor de enkelte korruptionssager blev mere omfattende, intensive og organiserede og fandtes på højere niveauer i parti- og statsbureaukratierne (Wedeman 2004b).

Kombinationen af omfattende korruption og stærk økonomisk vækst i Kina er ikke enestående, men fandtes også tidligere i Frankrig og Storbritannien og i USA i slutningen af det 19. århundrede eller i asiatiske lande som Japan og Sydkorea i sidste halvdel af det 20. århundrede (Wedeman 2004a). Det er også værd at bemærke, at korruptionen i Kina synes at være nogenlunde på niveau med korruptionen i andre udviklingslande, som Brasilien, Indien og Mexico. I mange af disse lande med et korruptionsniveau svarende til Kinas har kampen mod korruption imidlertid fordelen af en reel demokratisk magtdeling, idet eksistensen af politisk konkurrence mellem forskellige partier ved frie valg samt en fri presse forøger chancen for afsløring af korruption. I Kina iværksættes der derimod på myndighedernes initiativ og under deres kontrol stort anlagte anti-korruptions- og renselseskampagner, hvor tusinder af partimedlemmer afsløres, udstilles, udstødes eller retsforfølges. I alvorlige tilfælde straffes korruption med dødsdomme (Holm & Lykketoft 2006: 80-81 og 134-135). Der er også inden for KKP etableret et særligt organ til at lede kampen mod korruption, og anti-korruptionskampagnerne følges ofte op af markante taler af partiledere, hvor der advares om, at partiets position trues, hvis der ikke gøres noget effektivt imod korruptionen. Det specielle ved korruptionen i Kina er således ikke så meget omfanget, som at den søges bekæmpet som en del af monopolpartiets forsøg på at styre og kontrollere så mange sider af samfundets udvikling som muligt. Vurderet ud fra det hidtidige erfaringsgrundlag synes sådanne anti-korruptionsmidler at kunne holde en vis kontrol med korruptionen på lavere niveau, men ikke på højere.

Økonomiske og sociale uligheder

Forskellene mellem rige og fattige i det kinesiske samfund er blevet markant større, siden de økonomiske reformer blev påbegyndt for 30 år siden. Især siden begyndelsen af 1990'erne er den økonomiske vækst blevet koncentreret hos færre personer, hvorimod der i begyndelsen af 1980'erne var en vis udvikling i retning af større lighed mellem forskellige indkomstgrupper, dvs. lavere Gini-koefficient.¹ Mens næsten alle kinesere under Mao var fattige – omend ikke lige fattige – kan forandringerne siden sammenfattes i fire punkter: For det første er der sket en kraftig reduktion i antallet af absolut fattige, jf. indledningsartiklen; for det andet har der været en stærk indkomstforøgelse for alle; for det tredje er der vokset en middelklasse frem, som er koncentreret i byerne i kystområderne, og som med familier udgør omkring 300 millioner mennesker, med Kinas yuppier i toppen – supermoderne og superaktive byboere; for det fjerde findes der nu en lille gruppe af meget rige, der udgør nogle få procent af byernes husstande (Østergaard 2008). I disse forskelle ligger, at der i dag er en kløft mellem indkomstniveauerne i by og på land, især byer i kystprovinserne og landområder i de indre og vestlige provinser. Også provinserne i det nordøstlige Kina med de mange gamle statsejede virksomheder (Kinas 'rust-bælte'), der nu er forældede og under nedlæggelse, hører til de fattigste. Alt i alt er den gennemsnitlige indkomst for byboere i kystområderne i dag mere end tre gange højere end for folk i landområder, hvor den for godt 20 år siden kun var knap dobbelt så høj. Virkningerne af indkomstulighederne forstærkes af mangelen på et uddannelses- og sundhedssystem, som kan bruges af den brede befolkning, og forskellene mellem velfærdsniveauerne i byer og landområder i Kina er blandt de største i verden (Chandrasekhar & Ghosh 2006).

Med andre ord har den stærke økonomiske vækst i Kina været ulige, i den forstand at nogle er blevet rige – eller mindre fattige – langt hurtigere end andre. Denne udvikling svarer i store træk til den ulige økonomiske udvikling under industrialiseringen i mange andre samfund på kloden. For at sætte udviklingen i Kina yderligere i perspektiv bør det bemærkes, at Gini-koefficienten i Kina stadig er klart lavere end i f.eks. Brasilien og Chile, mens den er højere end i andre asiatiske lande som Indien, Indonesien og Sydkorea samt ikke mindst Japan. Noget mere specielt kinesisk er, at det i en del år var officiel statslig politik i Kina at favorisere de områder, som i forvejen var bedre stillet. Således fik kun kystprovinserne i mange år tilladelse til at bruge særlige finansielle incitamentter for at tiltrække udenlandske investorer. Denne specielle vækst- og fordelingspolitik, hvis kerne var, at centralregeringen skulle tilskynde og hjælpe dem med de bedste muligheder til at blive rige først, blev iværksat og forstærket op gennem 1980'erne. Fra 1993-94 begyndte de mindre begunstigede provinser i det centrale og vestlige Kina imidlertid at udtrykke deres utilfredshed med udviklingen, og fra 1995 ændrede centralregeringen politik og lagde fra da af stor vægt

på udvikle infrastrukturen også i de vestlige provinser (Wang 2006; Østergaard 2008):

Sideløbende med disse markante økonomiske forskelle findes der op mod 200 millioner migrantarbejdere, som fra landområder søger ind til byerne for at søge arbejde, først og fremmest fordi de som i andre samfund under industrialisering ikke mere kan leve af landbruget. Migrantarbejdere har et særdeles hårdt og snavset arbejde, som dog stadig er bedre end de vilkår, de kan se frem til ved at forblive i landområderne. Samtidig er der en tendens til, at de mest aktive og uddannede i denne gruppe – ofte yngre og kvindelige arbejdere – søger mod mere acceptable arbejdsforhold i specielt kystområderne, hvor mange udenlandske virksomheder har etableret sig, og at de er opmærksomme på de rettigheder, de faktisk har ifølge kinesisk lovgivning (se Hatla Thelles artikel i dette DNV). Denne bevægelse hæmmes imidlertid af mangelen på selvstændige fagforeninger. Alt i alt er det dog klart, at der også findes en betydelig underklasse på mere end 100 millioner mennesker, som især lever i afsides landområder (Cheng & Ngok 2004: 168; Østergaard 2008).

Den nye nationalisme

Sideløbende med disse politisk-bureaukratiske og økonomiske udviklingstendenser er der de seneste årtier vokset en ny og pragmatisk nationalisme frem, som med sin vægt på økonomisk modernisering, og hvad der fungerer i forhold hertil, er meget forskellig fra den indadvendte og ideologisk betonedede nationalisme under Mao, såvel som andre former for nationalisme i tidligere perioder af Kinas historie. Den nye nationalisme manifesterer sig først og fremmest på det statslige niveau og i kommunistpartiet, hvor der er enighed om, at økonomisk åbenhed i forhold til den vestlige verden er det centrale, mens alle ideologiske principper, inkl. marxisme, liberalt demokrati og menneskerettigheder, er underordnede. Nationalismen findes også blandt kinesiske intellektuelle på tværs af holdningsforskelle, hvor den bl.a. har givet sig udslag i mange skrifter og bøger, der bygger på temaet om, at 'Kina kan sige nej'. Sådanne holdninger afspejler i vidt omfang holdninger i den brede kinesiske befolkning, men antager da andre former med større vægt på traditionel mistro til og fjendtlighed over for fremmede, der bl.a. er baseret på erfaringer fra europæernes og japanernes adfærd i Kina. Det centrale er, at de forskellige former for nationalisme kan være i konflikt med hinanden, og at samspillet mellem dem kan have uberegnelige konsekvenser, jf. afslutningen på denne artikel (Zhao 2004).

Den nye nationalisme kan ses som et resultat af den kommunistiske ideologis faldende appel og som en modreaktion mod den sympati for og fascination af vestligt liberalt demokrati, der brød frem hos en del kinesiske intellektuelle og studerende i 1980'erne og derefter hurtigt igen forsvandt. Efter nedkæmpelsen af studenterdemonstrationerne på

og omkring Den Himmelske Freds Plads i maj-juni 1989 havde KKP brug for et effektivt propagandatema, og i den situation fik patriotiske appeller og fremhævelse af Kinas historie og kultur stor betydning for accepten af det kommunistiske partis ledende rolle som varetager af Kinas nationale arv og interesser. KKP blev set som den eneste institution, der kunne afværge det kaos og anarki, mange anså som en nærliggende fare i et Kina midt i voldsomme forandringer. National stolthed og patriotisme er blevet en legitimitetskilde for KKP og identificeres med støtte til den eksisterende statsmagt i striden med USA og andre vestlige lande for at få Kina accepteret som en ligeberettiget stormagt. Ikke mindst udenlandske belæringer om mangelen på demokrati og menneskerettigheder afvises med foragt (Zhao 2004: 75f.).

Myndighedernes reaktioner

Myndighedernes reaktioner på protester og samfundsmæssig uro er meget afhængige af de specielle træk ved de enkelte krav og protester. I forhold til specifikke økonomiske eller sociale krav fra arbejdere og bønder afledt af akutte problemer er reaktionen forsigtig og imødekommende, og ofte tolereres sådanne afgrænsede og lokale protester tydeligvis for at 'lukke dampen ud'. Den vigtigste baggrund for uro blandt kinesiske bønder er tunge skattebyrder og grove myndighedsmisbrug, bl.a. som følge af vilkårlige beslaglæggelser af jord til udviklingsprojekter. Til tider har de centrale myndigheder imødekommet protester fra vrede bønder ved at rette skytset mod lokale embedsmænd, som stilles til ansvar for deres skalten og valten (Cheng & Nogok 2004: 168-73). Men KKP frygter mest masseprotester, der kan være rettet mod manglende lønudbetalinger, vilkårlige produktionskvoter eller afskedigelser og andre udslag af manglende regelbestemt beskyttelse af arbejdskraften. Især frygtes masseprotester fra byernes arbejdere, der tenderer mod at være mere uddannede og have bedre adgang til kommunikationsmidler og andre organisatoriske ressourcer end Kinas hundreder af millioner af fattige bønder. Derfor anvendes guleroden snarere end piskan over for krav fra denne gruppe, bl.a. ved at protesterne rettes mod lokale embedsmænd og ikke mod den politiske ledelse i Beijing.

Derimod er man fra officiel side klart afvisende i forhold til videregående politiske ønsker og krav, f.eks. om demokratiske reformer. Ikke mindst gøres der meget for at hindre, at arbejderes og bønderes utilfredshed organiseres og udvikles på centralt niveau, i et samarbejde mellem forskellige lokalområder eller i samarbejde med sådanne enkeltpersoner og grupper, som måtte sigte på at formulere direkte politiske krav. Selvstændige organisationer og uafhængige fagforeninger med det formål at varetage arbejderes og bønderes interesser uden for kommunistpartiets kontrol bekæmpes skarpt, og som et minimum søger man at indoptage tilløb hertil i partikontrollerede rammer. Den kinesiske ledelse har lært meget

af udviklingen i Sovjetunionen og specielt Polen under kommunismens sidste år, hvor Solidaritet blev opbygget i nært samarbejde mellem arbejdere og intellektuelle. Hidtil har KKP's strategi over for protester været effektiv, men på trods af alle bestræbelser på at kontrollere de seneste årtiers revolutionerende udvikling i informations- og kommunikationsmidlerne bliver det efter alt at dømme stadigt vanskeligere at lukke kommunikationskanaler, der artikulerer og samler uønskede politiske krav (Østergaard 2007: 115). Med andre ord er det kinesiske civilsamfund at ligne med en 'flyvefærdig unge', hvis eksistens er et resultat af de kinesiske ledes intense ønsker om at være med i den globale økonomiske og teknologiske revolution, men hvis adfærd ikke alene vækker alvorlige betænkeligheder, men til tider også ses som en frygtindgydende udfordring for magthaverne (Moore 2001; Yang 2003; Holm og Lykketoft, 2006: 285). Som bekendt er det imidlertid ikke alle flyvefærdige unger, der faktisk kommer til at flyve!

Er KKP's og myndighedernes reaktioner over for social uro fyldt med problemer, gælder dette i endnu højere grad, når det drejer sig om at reagere på folkelige udslag af nationalismen. Kinesiske ledes lejlighedsvis appeller til patriotisme og nationale følelser er et tveægget sværd, der kan ende med at blive en trussel mod KKP's legitimitet. Når patriotiske demonstrationer flettes sammen med andre former for social uro og mere eller mindre direkte bruges som politisk instrument, kan det være vanskeligt for KKP at kontrollere virkningerne, og resultatet bliver en begrænsning af en pragmatisk orienteret ledelses handlefrihed. Den bedste illustration af dette er forholdet til omverdenen.

Afslutning: nationalisme, social uro og forholdet til omverdenen

De mest nærliggende muligheder for sammenstød mellem en pragmatisk udenrigspolitik og kinesisk nationalisme er forholdet til Taiwan, Japan og USA. I tilfælde af en uafhængighedserklæring fra Taiwan vil Kinas regering komme i alvorlige vanskeligheder, og mht. Japan er der tale om et dybtliggende modsætningsforhold, hvis folkelige klangbund i Kina ikke bør undervurderes. I forholdet til USA var krisen i foråret 1999 et klart eksempel på problemerne for de pragmatisk orienterede kinesiske ledere. Efter den amerikanske bombing af den kinesiske ambassade i Beograd, der efter det foreliggende at dømme var forårsaget af forældede bykort, var der omfattende demonstrationer foran den amerikanske ambassade i Beijing og indædt antiamerikanske reportager i medierne. Den kinesiske regering valgte i situationen at lægge en dæmper på medierne og demonstrationerne for at bevare et nogenlunde forhold til USA, men den følte sig uden tvivl sårbar over for protester mod en for 'blød' udenrigspolitik linje, der i værste fald kunne smelte sammen med protester mod partikorrupsion og store økonomiske uligheder (Zhao 2004: 79f).

I relation til den interne økonomiske, sociale og politiske udvikling er der mange muligheder for, at der kan udvikle sig en situation, hvor KKP og myndighederne føler sig usikre. Eksempler er en økonomisk krise forårsaget af et sammenbrud i den sårbare banksektor eller andre sårbare sektorer i kinesisk økonomi, strejkeprotester der vokser som en rullende snebold, nye og opsigtsvækkende korrupsionsskandaler, splittelse i KKP svarende til 1989 eller andre begivenhedsrækker, som vanskeligt kan forudses i dag (Dickson 2000; Whyte 2000). Der er også mørke pletter i det kommunistiske Kinas historie, f.eks. de millioner af menneskeliv der gik tabt som følge af Maos 'Store Spring Fremad' i slutningen af 1950'erne, begivenhederne under Kulturrevolutionen eller i foråret 1989, som i dag officielt er tabu. Sådanne tabuer kan i bl.a. en økonomisk krisituation blive taget op og få deres eget liv med alvorlige konsekvenser for regimestabiliteten, f.eks. ved at nye former for nationalisme udvikler sig til en kritik af KKP.

Når man prøver at forestille sig sådanne mulige tilløb, er det centrale, at der ikke i dag findes ansatser til en blot nogenlunde organiseret politisk bevægelse, som kan udgøre et alternativ til valget mellem regimestabilitet under det kommunistiske partis eneherredømme og kaos i det kinesiske centralstyre. I den forstand er regimet stabilt. KKP har vist en eminent dygtighed og pragmatisme – nogle vil sige kynisme – i sin evne til styre kæmpelandet med 1,3 milliarder mennesker gennem 30 års økonomiske omvæltninger. Når der tales om sammenbrud som det eneste mulige alternativ til det eksisterende autoritære regime, kan det dog ikke uden videre afvises, at KKP's ledelse i en situation præget af voldsom social uro, hvor forskellige masseprotester begynder at løbe sammen og organisere sig horisontalt, kan havne i en situation, hvor man må vælge mellem på den ene side international isolation og dermed opgivelse af en af de centrale forudsætninger for fortsat økonomisk modernisering, og på den anden side en højere grad af politisk pluralisme og frihed i Kina. For iagttagere og lande i omverdenen er det ligetil at kræve af Kinas ledelse, at den da træffer det rigtige valg. Men det er ulige vanskeligere at finde frem til, hvilke politiske handlinger der i en given situation vil betyde andet end en marginal forbedring af chancerne for en udvikling i retning af demokrati i Kina.

Erik Beukel er seniorforsker ved DIIS

Note

¹ Gini-koefficienten er et mål for graden af ulighed i indkomstfordelingen i et land, idet 0 udtrykker maksimal lighed (alle har samme indkomst), mens 1 står for maksimal ulighed (én person har 100% af samfundets indkomst).

Litteratur

Baum, Richard. 1996. China after Deng: ten scenarios in search of reality. *The China Quarterly* no. 145: 153-75.

Chandrasekhar, C.P. & Jayati Ghosh. 2006. Rising inequality in China. *Business Line*, January 3.

Chang, Gordon G. 2001. *The coming collapse of China*. New York: Random House.

Gilley, Bruce. 2004. *China's democratic future. How it will happen and where it will lead*. New York: Columbia University Press.

Holm, Mette & Mogens Lykketoft. 2006. *Kina drager*. København: Gyldendal.

Lum, Thomas. 2006. *Social unrest*. Congressional Research Service, May 8.

Mooer, Rebecca R. 2001. China's fledgling civil society. *World Policy Journal*, Spring: 56-66.

Shambaugh, David, ed. 2000. *Is China unstable?* London: M.E. Sharpe.

Stalley, Phillip & Dongning Yang. 2006. An emerging environmental movement in China? *The China Quarterly* no. 186: 333-56.

Tanner, Murray Scot. 2004. China rethinks unrest. *The Washington Quarterly* vol. 27, no. 3: 137-56.

Tubilewicz, Czeslaw. 2006. Stability, development and unity in contemporary China. In *Critical issues in contemporary China*, ed. Czeslaw Tubilewicz. New York and London: Routledge.

Wang, Shaoguang, 2006. Uneven economic development. In *Critical issues in contemporary China*, see Czeslaw Tubilewicz.

Wedeman, Andrew. 2004a. Great disorder under heaven: endemic corruption and rapid growth in contemporary China. *The China Review* vol. 4, no. 2: 1-32.

Wedeman, Andrew. 2004b. The intensification of corruption in China. *The China Quarterly* no. 180: 895-921.

Whyte, Martin King. 2000. Chinese social trends: stability or chaos. In *Is China Unstable?*, see Shambaugh.

Yang, Guobin. 2003. The co-evolution of the internet and civil society in China. *Asian Survey* vol. 43, no. 3: 405-22.

Yu-shek Cheng & K.L. Ngok. The Potential for Civil Unrest in China. I *Searching for Peace in Asia Pacific*. Annelies Heijmans, Nicola Simmonds, and Hans van de Veen, eds. 2004. Boulder, London: Lynne Rienner Publishers.

Zhao, Suisheng. Chinese Nationalism and Pragmatic Foreign Policy Behavior. I *Chinese Foreign Policy. Pragmatism and Strategic Behavior*. Suisheng Zhao, ed., 2004. Armonk, New York and London: M.E. Sharpe.

Østergaard, Clemens Stubbe. 2008. *Kinas eksperimenter. Reformen og stormagtsstatus?* København: Columbus (rev. udg.).

Østergaard, Clemens Stubbe. 2007. Kinas globaliseringsstrategier. *Ræson* årg. 1, nr. 2: 106-15.